

Юр'єв Денис Сергійович

старший викладач

кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Yuriev Denis

Senior Lecturer of the

Department of Criminal Procedure and Strategic Investigations

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

ORCID: 0000-0002-7251-9114

DOI: 10.25313/2520-2308-2024-5-9898

ОРГАНІЗАЦІЯ І ТАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ЩОДО РОЗКРАДАНЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ СЛУЖБОВИМИ ОСОБАМИ

ORGANIZATION AND TACTICS OF CONDUCTING INDIVIDUAL INVESTIGATORS (DETECTIVE) ACTIONS REGARDING THEFTS AT METALLURGICAL INDUSTRY ENTERPRISES COMMITTED BY OFFICIAL PERSONS

Анотація. У статті автором розкрито проблематику та особливості організації і тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій щодо розкрадань на підприємствах металургійної промисловості, що вчиняються службовими особами. Наголошено на тому, що металургійна промисловість в Україні є однією з ключових галузей економіки та має значний вплив на соціально-економічний розвиток країни. Металургійні підприємства спеціалізуються на виробництві металевих матеріалів шляхом переробки металевих руд, зокрема залізної руди, вугілля та марганцевих руд. Службові особи на металургійних підприємствах мають доступ до значних ресурсів та можуть мати можливість вчинення кримінальних правопорушень. Таким чином автором узагальнено те, що службові особи, маючи доступ до різних ресурсів та можливостей вирішення питань власного обслуговування, можуть вчиняти злочинні дії, такі як розкрадання металевих продукції, фінансове махінації, підроблення документів та інші. Ці дії можуть мати серйозні економічні наслідки для підприємств та влади національних держав. Розкрадання матеріальних ресурсів може призвести до значних втрат для виробництва, а також може спричинити збитки в бюджетній системі через уникання оподаткування та інші фінансові махінації. У статті зроблено висновки про те, що вчинення економічних злочинів не є очевидним, не залишає відвертих слідів, вчиняється особами, які часто є представниками білокомірцевих спеціальностей, що суттєво ускладнює виявлення ознак злочину та доведення винуватості й причетності (сприяння) до злочину окремих осіб. Тому у таких ситуаціях чітка організація проведення слідчих (розшукових) дій є важливою, оскільки дозволяє ефективно зібрати докази порушень і винних осіб, а також оцінити реальні наслідки для економіки та населення. Це може допомогти у встановленні відповідальності за шкоду довкіллю та розробці стратегій відновлення та захисту порушених в майбутньому.

Вступ. Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України розширив можливості слідчих в одержанні доказів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій. Особливо вагомим внеском це стало в розкриття та розслідування злочинів, що вчиняються у сфері господарювання, зокрема, розкрадань на підприємствах металургійної промисловості, що вчиняються службовими особами. Вчинення економічних злочинів не є очевидним, не залишає відвертих слідів, вчиняється особами, які часто є представниками білокомірцевих спеціальностей, що суттєво ускладнює виявлення ознак злочину та доведення винуватості й причетності (сприяння) до злочину окремих осіб.

Тож, розширення можливостей слідчих у одержанні доказів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій є важливим кроком у боротьбі з економічними злочинами, зокрема легалізацією (відмиванням) доходів, що отримані злочинним шляхом. Економічні злочини, як правило, вчиняються досить витончено і залишають мало відвертих слідів, що ускладнює їх виявлення та розслідування. Застосування, зокрема негласних слідчих (розшукових) дій, дозволяє слідчим отри-

мати доступ до інформації, яка може бути важливою для виявлення ознак економічного злочину та доведення вини осіб, причетних до нього. Ці дії можуть включати в себе використання підслуховування, організацію спеціальних операцій та здійснення контррозвідувальних заходів. Дослідження в цій області є дуже важливим, оскільки вони спрямовані на розвиток нових методів та технологій для ефективного виявлення та протидії економічним злочинам. Такі дослідження сприяють удосконаленню правоохоронних практик і забезпечують більш ефективну боротьбу з цим видом злочинності.

Мета. Мета дослідження полягає у розкритті та виокремленні подальших пропозицій у вдосконаленні організації і тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій щодо розкрадань на підприємствах металургійної промисловості, що вчиняються службовими особами.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення щодо регулювання проведення окремих слідчих (розшукових) дій щодо розкрадань на підприємствах металургійної промисловості, що вчиняються службовими особами; 2) праці вітчизняних та зарубіжних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження у царині розслідування економічних злочинів, зокрема щодо розкрадань на підприємствах металургійної промисловості, що вчиняються службовими особами.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: теоретичного узагальнення та групування (для характеристики особливостей організації і тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій щодо розкрадань на підприємствах металургійної промисловості, що вчиняються службовими особами); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Результати. У науковій статті розкрито проблематику та особливості організації і тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій щодо розкрадань на підприємствах металургійної промисловості, що вчиняються службовими особами. Визначено, що службові особи, маючи доступ до різних ресурсів та можливостей вирішення питань власного обслуговування, можуть вчиняти злочинні дії, такі як розкрадання металевих продукції, фінансове махінації, підроблення документів та інші. Ці дії можуть мати серйозні економічні наслідки для підприємств та влади національних держав. З'ясовано, що розкрадання матеріальних ресурсів може призвести до значних втрат для виробництва, а також може спричинити збитки в бюджетній системі через уникання оподаткування та інші фінансові махінації. Зроблено висновки про те, що вчинення економічних злочинів не є очевидним, не залишає відвертих слідів, вчиняється особами, які часто є представниками білокомірцевих спеціальностей, що суттєво ускладнює виявлення ознак злочину та доведення винуватості й причетності (сприяння) до злочину окремих осіб. Тому у такі ситуації чітка організація проведення слідчих (розшукових) дій є важливою, оскільки дозволяє ефективно зібрати докази порушень і винних осіб, а також оцінити реальні наслідки для економіки та населення. Це може допомогти у встановленні відповідальності за шкоду довкіллю та розробці стратегій відновлення та захисту порушених в майбутньому.

Перспективи. Перспективи подальших досліджень можуть полягати в розвитку та використанні новітніх технологій, методів і підходів для ефективного здійснення розслідування злочинів. Ось деякі можливі напрями наукової новизни в цій області:

1. Використання штучного інтелекту (ШІ) та аналітики даних: розробка алгоритмів та систем ШІ для автоматизованого аналізу великих обсягів даних, зібраних під час проведення СРД. Це може включати в себе аналіз текстової інформації, відео- та аудіозаписів, що допоможе виявити закономірності та зв'язки між різними елементами розслідування.
2. Використання розподілених систем та хмарних технологій: розвиток систем для безпечного обміну та зберігання інформації, що зібрана під час СРД. Це може включати в себе створення розподілених баз даних та інтеграцію з хмарними сервісами для забезпечення доступу до інформації з будь-якої точки земної кулі.
3. Використання дронів та високоточних супутникових зображень: впровадження систем аеріального спостереження за об'єктами, пов'язаними з розслідуванням, що дозволить отримати високоякісні зображення та відео для аналізу та виявлення можливих слідів злочинів.
4. Розробка спеціалізованих програмних засобів: створення програмного забезпечення для автоматизації певних етапів СРД, таких як аналіз великих обсягів даних, організація доказової бази, інтеграція з різними джерелами інформації тощо.
5. Використання квантових технологій: дослідження можливостей використання квантових обчислень для шифрування та обробки інформації під час проведення СРД, що забезпечить високий рівень захисту конфіденційності даних.

Ключові слова: економічні злочини, слідчі (розшукові) дії, негласні слідчі (розшукові) дії, службові особи, правоохоронні органи, організація, тактика, розкрадання.

Summary. In the article, the author revealed the problems and peculiarities of the organization and tactics of conducting individual investigative (search) actions regarding embezzlement at enterprises of the metallurgical industry, committed by officials. It is emphasized that the metallurgical industry in Ukraine is one of the key branches of the economy and has a significant impact on the socio-economic development of the country. Metallurgical enterprises specialize in the production of metal materials by processing metal ores, in particular iron ore, coal and manganese ores. Officials at metallurgical enterprises have access to significant resources and may have the opportunity to commit criminal offenses. Thus, the author summarized the fact that officials, having access to various resources and the ability to solve issues of their own service, can commit criminal acts, such as theft of metal products, financial fraud, forgery of documents and others. These actions can have serious economic consequences for businesses and national governments. The embezzlement of material resources can lead to significant losses for production, and can also cause losses in the budget system due to tax evasion and other financial manipulations. The article concludes that the commission of economic crimes is not

obvious, does not leave obvious traces, is committed by persons who are often representatives of white-collar professions, which significantly complicates the detection of signs of crime and the proof of guilt and involvement (assistance) in the crime of individual persons. Therefore, in such situations, a clear organization of investigative (search) actions is important, as it allows to effectively collect evidence of violations and guilty persons, as well as to assess the real consequences for the economy and the population. This can help in establishing liability for environmental damage and developing strategies to restore and protect future violations.

Introduction. The current Criminal Procedure Code of Ukraine has expanded the possibilities of investigators in obtaining evidence by conducting investigative (search) actions. This was a particularly important contribution to the disclosure and investigation of crimes committed in the sphere of economy, in particular, embezzlement at enterprises of the metallurgical industry committed by officials. The commission of economic crimes is not obvious, does not leave obvious traces, is committed by persons who are often representatives of white-collar specialties, which significantly complicates the detection of signs of a crime and the proof of guilt and involvement (assistance) in the crime of individual persons.

Therefore, expanding the capabilities of investigators in obtaining evidence by conducting investigative (search) actions is an important step in the fight against economic crimes, in particular, legalization (laundering) of proceeds obtained through crime. Economic crimes, as a rule, are committed quite subtly and leave few overt traces, which makes them difficult to detect and investigate. The use, in particular, of covert investigative (detective) actions, allows investigators to gain access to information that may be important for identifying signs of an economic crime and proving the guilt of persons involved in it. These activities may include the use of eavesdropping, the organization of special operations, and the implementation of counterintelligence activities. Research in this area is very important, as it is aimed at the development of new methods and technologies for effective detection and countermeasures against economic crimes. Such studies contribute to the improvement of law enforcement practices and ensure a more effective fight against this type of crime.

Purpose. The purpose of the study is to reveal and highlight further proposals for improving the organization and tactics of conducting individual investigative (search) actions regarding embezzlement at enterprises of the metallurgical industry committed by officials.

Materials and methods. The research materials are: 1) normative and legal support for the regulation of the conduct of individual investigative (search) actions regarding embezzlement at enterprises of the metallurgical industry, committed by officials; 2) works of domestic and foreign authors who conduct their scientific and practical research in the field of investigation of economic crimes, in particular, regarding embezzlement at enterprises of the metallurgical industry committed by officials.

In the process of carrying out the research, the following scientific methods were used: theoretical generalization and grouping (to characterize the peculiarities of the organization and the tactics of conducting separate investigative (search) actions regarding embezzlement at enterprises of the metallurgical industry committed by officials); logical generalization of results (formulation of conclusions).

Results. The scientific article reveals the problems and peculiarities of the organization and tactics of conducting separate investigative (search) actions regarding embezzlement at enterprises of the metallurgical industry committed by officials. It was determined that officials, having access to various resources and opportunities to solve their own service issues, can commit criminal acts, such as theft of metal products, financial fraud, forgery of documents, and others. These actions can have serious economic consequences for businesses and national governments. It was found that the theft of material resources can lead to significant losses for production, and can also cause losses in the budget system due to tax evasion and other financial manipulations. It was concluded that the commission of economic crimes is not obvious, does not leave obvious traces, it is committed by persons who are often representatives of white-collar professions, which significantly complicates the identification of signs of a crime and the proof of guilt and involvement (facilitation) in the crime of individual persons. Therefore, in such situations, a clear organization of investigative (search) actions is important, as it allows you to effectively collect evidence of violations and guilty persons, as well as assess the real consequences for the economy and the population. This can help in establishing responsibility for environmental damage and developing strategies to restore and protect future violations.

Discussion. Prospects for further research may lie in the development and use of the latest technologies, methods and approaches for effective investigation of crimes. Here are some possible areas of scientific innovation in this area:

1. Use of artificial intelligence (AI) and data analytics: development of AI algorithms and systems for automated analysis of large volumes of data collected during the SRD. This may include the analysis of textual information, video and audio recordings, which will help to identify patterns and connections between different elements of the investigation.

2. Use of distributed systems and cloud technologies: development of systems for secure exchange and storage of information collected during SRD. This may include the creation of distributed databases and integration with cloud services to provide access to information from anywhere on the globe.

3. Use of drones and high-precision satellite images: implementation of aerial surveillance systems for objects related to the investigation, which will allow obtaining high-quality images and videos for analysis and detection of possible traces of crimes.

4. Development of specialized software tools: creation of software for automation of certain stages of SRD, such as analysis of large volumes of data, organization of the evidence base, integration with various sources of information, etc.

5. Use of quantum technologies: research into the possibilities of using quantum computing for encryption and processing of information during NSRD, which will ensure a high level of data privacy protection.

Key words: economic crimes, investigative (search) actions, covert investigative (search) actions, officials, law enforcement agencies, organization, tactics, embezzlement.

Постановка проблеми. Незважаючи на захист, що забезпечується правовими інструментами, економіка продовжує залишатися мовчазною жертвою збройних конфліктів у всьому світі. Крім того, багато міжнародних організацій та науковців задокументували та проаналізували наслідки різноманітних збитків, завданих економіці держави під час конфлікту та війни. Основні висновки цих оцінок свідчать про те, що пряма і непряма шкода економіці в поєднанні з руйнуванням інституцій призводять до економічних ризиків, які можуть загрожувати здоров'ю людей, джерелам існування і безпеці, і в кінцевому підсумку підривають процеси миробудування. У такій ситуації чітка організація проведення слідчих (розшукових) дій є важливою, оскільки дозволяє ефективно зібрати докази порушень і винних осіб, а також оцінити реальні наслідки для економіки та населення. Це може допомогти у встановленні відповідальності за шкоду довкіллю та розробці стратегій відновлення та захисту порушених в майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації і тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій щодо злочинів у сфері промисловості були предметом наукового дослідження таких українських учених та практиків: С. С. Чернявського [4], О. А. Солдатенко, [5], О. О. Ханя [6], К. О. Чаплинського [9], О. В. Пчеліна [13], М. В. Дементьєва [14], В. В. Вапнярчука [15], О. Є. Користіна [5], О. І. Чучмана [16] та ін. Водночас питання вдосконалення організації і тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій щодо розкрадань на підприємствах металургійної промисловості, що вчиняються службовими особами є малодослідженими.

Метою статті є розкриття та виокремлення подальших пропозицій у вдосконаленні організації і тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій щодо розкрадань на підприємствах металургійної промисловості, що вчиняються службовими особами.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення щодо регулювання проведення окремих слідчих (розшукових) дій щодо розкрадань на підприємствах металургійної промисловості, що вчиняються службовими особами; 2) праці вітчизняних та зарубіжних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження у царині розслідування економічних злочинів, зокрема щодо розкрадань на підприємствах металургійної промисловості, що вчиняються службовими особами.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: теоретичного узагальнення та групування (для характеристики особливостей організації і тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій щодо розкрадань на підприємствах металургійної промисловості, що

вчиняються службовими особами); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Виклад основного матеріалу. Важко визначити точний масштаб незаконних доходів від вчинених злочинів на підприємствах, наявні ознаки вказують на те, що такі злочини є одними з найприбутковіших злочинів у світі, приносячи приблизно від 110 до 281 мільярдів доларів США злочинних доходів щороку, збільшуючись на 5–7% щорічно. Це робить такий вид злочинності четвертою за масштабами злочинною діяльністю у світі після контрабанди наркотиків, підробки і торгівлі людьми [1].

Такі вражаючі цифри демонструють серйозний розмір проблеми вказаних злочинів і підкреслюють важливість боротьби з цим явищем. Розмір незаконних доходів свідчить про значний економічний стимул для вчинення таких дій, а це також підкреслює необхідність ефективного розслідування та притягнення винних до відповідальності. Вищезгадані статистичні дані служать як мотивація для урядів та міжнародних організацій для прийняття рішучих заходів для боротьби зі злочинністю.

Основними галузями економіки України є сільське господарство, видобуток корисних копалин та хімічна промисловість. Багаті мінеральні ресурси України (особливо залізо) формують основу великої металургійної промисловості, а залізна руда, вугілля та марганець є одними з найважливіших експортних продуктів. Інші корисні копалини включають титан і боксити. Видобуток вугілля є важливою галуззю промисловості в Україні, з основним використанням палива на теплових електростанціях. Україна залежить від викопного палива та ядерної енергетики для виробництва електроенергії, а гідроенергетика становить менше 10%. Незважаючи на багаті поклади вугілля, Україна також імпортує нафту і газ для задоволення своїх енергетичних потреб [2].

Металургійна промисловість в Україні є однією з ключових галузей економіки та має значний вплив на соціально-економічний розвиток країни. Металургійні підприємства спеціалізуються на виробництві металевих матеріалів шляхом переробки металевих руд, зокрема залізної руди, вугілля та марганцевих руд. Проте, разом з економічними можливостями, металургійна промисловість також стикається з різними проблемами, серед яких важливе місце займає екологічна проблематика. Зловживання та порушення правил у цій сфері може призвести до серйозного забруднення навколишнього середовища, знищення природних ресурсів та загрози здоров'ю населення.

Службові особи на металургійних підприємствах мають доступ до значних ресурсів та можуть мати можливість вчинення кримінальних правопорушень. Таким чином, службові особи, маючи доступ до різних ресурсів та можливостей

вирішення питань власного обслуговування, можуть вчиняти злочинні дії, такі як розкрадання металевої продукції, фінансове махінації, підроблення документів та інші. Ці дії можуть мати серйозні економічні наслідки для підприємств та влади національних держав. Розкрадання матеріальних ресурсів може призвести до значних втрат для виробництва, а також може спричинити збитки в бюджетній системі через уникання оподаткування та інші фінансові махінації. Особливо небезпечними можуть бути випадки, коли розкрадання відбуваються в області виробництва металів, таких як залізо чи сталь. Такі випадки можуть призвести до значних екологічних проблем, таких як забруднення ґрунту та водних ресурсів, а також можуть шкодити здоров'ю населення через випуск шкідливих речовин у повітря.

Запобігання та виявлення випадків розкрадання на підприємствах металургійної промисловості вимагає від правоохоронних органів ефективної діяльності, а також впровадження ефективних механізмів контролю та нагляду за фінансово-господарською діяльністю підприємств.

Слідча практика містить низку випадків, коли за такими обставинами відкрито кримінальні провадження та скеровано до суду, про що свідчить такий приклад. Підсудна ОСОБА_1, будучи директором ТЗОВ «Коломия-М'ясо» та службовою особою, умисно з корисливих мотивів, в інтересах третіх осіб, використовуючи своє службове становище, усупереч інтересам служби, завдала шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам юридичної особи, що спричинило тяжкі наслідки. Крім цього, підсудна ОСОБА_1, будучи службовою особою, внесла до офіційних документів завідомо неправдиві відомості, а також склала та видала завідомо неправдиві документи, що спричинило тяжкі наслідки, а також вчинила фінансові операції з коштами, які були одержані внаслідок вчинення нею суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, а також вчинила дії, спрямовані на приховання незаконного походження таких коштів та володіння ними, прав на такі кошти, джерела їх походження, набуття, володіння та використання цих коштів, одержаних унаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів. Як встановлено в судовому засіданні, злочин вчинено за таких обставин [3].

Цей приклад свідчить про важливість і ефективність слідчої практики в розкритті та розслідуванні економічних злочинів, зокрема легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. Особливо важливою є роль слідчих в документуванні фактів, що свідчать про вчинення злочину, та збір доказів, які підтверджують участь підозрюваних осіб у суспільно небезпечних діяннях. В даному

випадку слідчі встановили факти умисного використання службового становища для особистої наживи та завдачі шкоди підприємству. Також було доведено, що підсудна особа намагалася легалізувати незаконно отримані доходи та приховати їх походження. Судовий розгляд цього злочину свідчить про важливість правової системи в протистоянні економічній злочинності та забезпеченні правопорядку. Призначення відповідної кримінальної відповідальності для осіб, винних у вчиненні злочину, є важливим елементом запобігання подібним правопорушенням у майбутньому.

Обвинувачена ОСОБА_1, працюючи директором ТЗОВ «Коломия-М'ясо» та будучи службовою особою, з метою отримання банківського кредиту у Чернівецькій філії АКБ «ТАС-Комерцбанк» видала собі завідомо фіктивну довідку про заробітну плату за період 2005–2006 рр., до якої внесла завідомо неправдиві дані про отримання нею заробітної плати на очолюваному нею підприємстві, у розмірі 9000 грн на місяць, яку подала в банк, та 13.03.2006 оформила кредит на суму 250 тис. грн, які одержала готівкою. Згодом отримані в банку кошти були внесені готівкою в касу підприємства у вигляді поворотної фінансової допомоги в сумі 250 тис. грн та використані підсудною ОСОБОЮ_1 у господарській діяльності підприємства. Після чого підсудна ОСОБА_1 з метою незаконного одержання доходів, здобутих злочинним шляхом, вчиняла фінансові операції та укладала угоди з коштами, одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, а також вчиняла дії, спрямовані на приховання та маскування незаконного походження коштів і володіння ними, прав на такі кошти, джерела їх походження, легалізувавши отриманий нею незаконно кредит у розмірі 250 тис. грн [3].

У даному випадку обвинувачена особа вчинила кілька кримінальних дій, що мають елементи економічного злочину та легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Вона витягла незаконний кредит у банку, представивши фальшиві документи щодо своєї заробітної плати, а потім використала ці кошти для особистої потреби та в господарській діяльності підприємства, яке очолювала. Дії обвинуваченої особи свідчать про намірне зловживання службовим становищем та шахрайство з метою особистої наживи. Її поведінка спричинила значні збитки банку і підприємству, а також створила загрозу для фінансової стабільності та довіри до фінансової системи. У таких ситуаціях слідчі розшукові дії включають в себе вивчення фінансових операцій, виявлення власності та руху коштів, аналіз фінансових звітів та документації підприємства. Також важливо провести дослідження щодо походження та легалізації коштів, а також з'ясувати роль і причетність інших осіб у вчиненні

злочину. Це допоможе у встановленні всіх обставин справи та прийнятті обґрунтованих рішень щодо подальшого кримінального переслідування.

Як зазначав О.Є. Користін, найчастіше процес легалізації (відмивання) здійснюється через такі канали: 1) незаконне переведення грошових коштів у готівку; 2) використання пральних комерційних структур, зокрема, дочірніх підприємств, підставних фірм, довірених партнерів тощо для приховання результатів своєї фінансово-господарської діяльності; 3) приховування за межами країни та незаконне використання доходів від зовнішньоекономічної діяльності [4, с. 45].

Ці канали легалізації коштів відображають різноманітні методи, які використовуються злочинцями для того, щоб зробити незаконно отримані кошти легальними та невідслідковуваними. Розглянемо кожен з них:

1. Незаконне переведення грошових коштів у готівку: цей метод полягає у тому, щоб перевести незаконно отримані кошти у готівку, щоб уникнути їх відстеження та залучення у відповідальність за порушення закону. Готівка легко пересувається та використовується для подальших транзакцій без слідів у фінансових системах.

2. Використання пральних комерційних структур: це означає використання компаній або структур, які створені з метою приховування походження коштів. Ці структури можуть бути дочірніми підприємствами, підставними фірмами або довіреними партнерами, через які проводяться фінансові операції для легалізації грошей.

3. Приховування за межами країни та незаконне використання доходів від зовнішньоекономічної діяльності: цей метод включає в себе виведення коштів за межі країни та їх подальше використання для легалізації через зовнішньоекономічну діяльність. Це може включати створення іноземних банківських рахунків, інвестиції у закордонні активи або здійснення міжнародних фінансових операцій для приховування походження коштів.

Таким чином, всі ці методи створюють значні труднощі для правоохоронних органів у виявленні та припиненні легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. Для боротьби з цими явищами необхідно вдосконалювати правові механізми, залучати міжнародну співпрацю та вдосконалювати методи розслідування економічних злочинів.

Як показує практика, новими способами є використання державних коштів цільових програм, створення конвертаційних центрів, а також одержання інструментів доступу до рахунків діючих структур, що здійснюють господарську діяльність, для конвертації злочинних коштів. Отже, способи вчинення легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, класифікують за сферами господарської діяльності як усередині країни, так і в межах транснаціональних корпо-

рацій. Вони пов'язані з офшорними зонами, зумовлені відкриттям анонімних рахунків (законодавство деяких країн це дозволяє). Підвищений ризик вчинення легалізації (відмивання) наявний у сфері спорту, що потребує скеровувати зусилля на виявлення офіційних джерел набуття коштів, сплачених у вигляді благодійності.

Варто також наголосити на тому, що способи легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, є постійно еволюційними, і правоохоронні органи повинні постійно адаптуватися до нових методів та технологій, щоб бути ефективними в боротьбі з цим явищем. Нові способи, які виокремлені в практиці, включають такі:

- використання державних коштів цільових програм (злочинні елементи можуть намагатися використовувати державні кошти, призначені для цільових програм або проектів, для легалізації своїх незаконно набутих доходів; це може відбуватися шляхом вигадання фіктивних проектів або завдання неправдивих звітів про використання коштів);
- створення конвертаційних центрів (ці центри можуть використовуватися для обміну незаконно набутих грошей на іноземну валюту або цінні папери, що може ускладнити відстеження їхнього походження та легалізацію);
- одержання інструментів доступу до рахунків діючих структур (злочинці можуть намагатися отримати доступ до рахунків легальних компаній або структур, що здійснюють господарську діяльність, для проведення фінансових операцій з метою легалізації незаконних доходів).

Для забезпечення вказаного, вважаємо, що доцільним виступає розширення повноваження правоохоронних органів щодо юридичних осіб, а саме передбачити в Кримінальному процесуальному кодексі України запобіжні заходи для юридичних осіб на період розслідування, тобто заборонити ліквідацію структури, продаж цінних паперів, фінансування партій, одержання нових ліцензій, брати участь у тендерах.

У зв'язку з попередньою тезою, природно, може виникнути заперечення стосовно змін до законодавства. Із цього приводу можна зазначити, що, незважаючи на свою відносну «новизну», законодавство України у сфері запобігання відмиванню «брудних» грошей та фінансуванню тероризму схильне до так званого старіння, коли певні норми припиняють діяти або діють іншим чином, ніж це передбачалось під час їх створення. Це зумовлено тим, що кримінальний світ знаходить нові методи порушення закону. Це зобов'язує органи, що беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю, створювати ефективніші засоби такої боротьби.

Таким чином, з цього можна зробити висновок про те, що розширення повноважень правоохоронних органів щодо юридичних осіб у сфері

запобігання відмиванню «брудних» грошей важливе для ефективної боротьби з цими видами злочинності. Введення запобіжних заходів для юридичних осіб на період розслідування, які включають заборону ліквідації структури, продажу цінних паперів, фінансування партій, одержання нових ліцензій та участь у тендерах, може значно ускладнити злочинну діяльність та забезпечити краще збереження доказів і забезпечення майна під час розслідування. Проте, важливо збалансувати ці заходи з принципами правової держави та забезпечити дотримання прав юридичних осіб. Необхідно враховувати можливість зловживання владою та можливість завдання шкоди невинним сторонам у разі неправомірного застосування цих заходів. Тому важливо встановити чіткі критерії та процедури для застосування таких запобіжних заходів, а також забезпечити ефективний механізм контролю за їх застосуванням. Враховуючи зазначені обставини та динаміку розвитку злочинності, важливо постійно адаптувати законодавство та процедури правоохоронних органів до нових викликів і загроз. Тільки так можна забезпечити ефективну боротьбу з організованою злочинністю та зберегти високий рівень захисту прав і свобод громадян.

Однією з найрезультативніших слідчих (розшукових) дій під час розслідування легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, є обшук, який, відповідно до ст. 234 КПК України, проводиться з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукання знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте у результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб [5].

Обшук проводиться за місцем вчинення легалізації (відмивання) доходів (у конвертаційному центрі, у фінансовій установі, за місцем проживання осіб, причетних до злочину, у транспортних засобах). Ретельність підготовки до його проведення жодним чином не має нівелювати його раптовість. До організаційних заходів належить чітко з'ясувати місце розташування офісу підприємства (центру), оскільки такі структури іноді перебувають у ділових центрах, які мають сотні офісів, що ускладнює реалізацію принципу раптовості. Похідне встановлення офісного приміщення в охорони або інших співробітників має високий ризик знищення інформації або значне її пошкодження, передачу даних про початок кримінального переслідування іншим кримінальним партнерам злочинного бізнесу. Так, в одному з випадків співробітники Генеральної прокуратури України разом зі спецназом прийшли о 7 годині ранку проводити обшук, унаслідок зволікання на вимогу добровільно впустити їх у приміщення, збирались виламати двері. Згодом виявилось, що правоохоронці помилилися адресою. З'ясувати

точну адресу, де треба проводити обшук, вирішили у власника садиби, який наражався на порушення його конституційних прав [6].

Обшук є однією з найефективніших слідчих (розшукових) дій у розслідуванні легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом. Ця дія, як визначено в Кримінальному процесуальному кодексі України, має на меті виявлення та фіксацію обставин вчинення кримінального правопорушення, відшукання знаряддя кримінального правопорушення або майна, що було здобуте в результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб. Організація обшуку вимагає ретельної підготовки, щоб забезпечити ефективність та безпеку проведення [7, с. 300]. Важливо чітко визначити місце розташування об'єкта обшуку, яке може бути офісом підприємства, конвертаційним центром чи іншою установою. Похідне встановлення місця проведення обшуку вимагає уникнення витоку інформації та знищення можливих доказів, тому необхідно забезпечити збереження раптовості та конфіденційності. Проте, при проведенні обшуку необхідно дотримуватися законодавства та захищати права та свободи осіб, які перебувають під обшуком. Невиважений підхід до організації обшуку може призвести до порушення конституційних прав громадян та завдати шкоди репутації правоохоронних органів. Таким чином, обшук є важливим інструментом в розслідуванні легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, проте його проведення повинно здійснюватися з урахуванням законодавчих вимог та забезпеченням захисту прав громадян.

Не менш важливою слідчою (розшуковою) дією є допит. Під час допиту слідчий ставить собі за мету одержати від особи, яка підлягає допиту, об'єктивну інформацію, яка буде використана для перевірки наявної та створення нових доказів. Для цього необхідно провести суттєву підготовчу роботу. На думку О. Ханя, під підготовкою до допиту потрібно розуміти сукупність попередніх заходів з метою забезпечення результативності допиту, економії часу слідчого при повному забезпеченні процесуальних гарантій прав особи [8, с. 57]. Допит як спосіб одержання інформації має пізнавальне значення. Під час розслідування слідчий не тільки одержує дані про подію злочину та пов'язані з ним обставини, а й використовує результати допиту для встановлення фактів, які йому раніше були невідомі, перевіряє та оцінює їх, висуває нові версії.

Допит у цій категорії проваджень вимагає попередньої консультації відповідних спеціалістів у галузі фінансів, фондового ринку, банківської справи, міжнародних фінансових розрахунків тощо. Високий рівень обізнаності слідчого сприятиме проведенню допиту, а саме «активності, цілеспрямованості, об'єктивності та повноті» [9, с. 94].

Підготовка до допиту є ключовим етапом у розслідуванні, оскільки вона забезпечує результативність процесу та забезпечує захист прав особи. Підготовча робота перед допитом включає проведення ряду заходів з метою забезпечення ефективності та повноти отримання інформації, яка буде використана для перевірки наявних доказів або створення нових. Це означає, що слідчий повинен детально підготуватися до допиту, ознайомитися з усіма обставинами справи, попередніми доказами та іншими матеріалами, що стосуються справи. Для цього можуть знадобитися консультації спеціалістів у фінансовій сфері, щоб отримати глибше розуміння ситуації та визначити стратегію допиту. Важливо також мати високий рівень обізнаності у сфері фінансів, банківської справи та інших аспектів, що можуть стати предметом допиту. Це дозволить слідчому бути активним, цілеспрямованим, об'єктивним та повнотою в ході проведення допиту. Отже, підготовка до допиту має включати ретельне вивчення матеріалів справи, консультації з фахівцями та поглиблене розуміння фінансових аспектів справи, щоб забезпечити ефективність та об'єктивність процесу допиту.

Окрім цього, важливо наголосити на тому, що в більшій частині випадків суб'єктами вчинення кримінальних правопорушень є особи, які обізнані із формами та методами проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Такі особи, з метою ухилення від кримінальної відповідальності, вживають комплекс заходів спрямованих на приховування своєї злочинної діяльності, наприклад: додаткове укріплення конструкції офісних приміщень (посилене бетонування підлоги або стін), встановлення камер відеоспостереження та сигналізації по зовнішньому периметру та в середині приміщень, спілкування за допомогою інтернет месенджерів, зміна місця проживання, користування декількома транспортними засобами, часта заміна Сім-карток із одночасним використанням мобільного телефону з нульовим IMEI та інше.

Такі дії свідчать про високий рівень організації та професіоналізм осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення. Вони виявляють глибоке розуміння процесів розслідування та діяльності правоохоронних органів, а також ефективно використовують технології та методи для ухилення від відповідальності. Додаткове укріплення конструкції офісних приміщень може ускладнити доступ правоохоронцям та затримати їхню діяльність у проведенні обшуків або збору доказів. Встановлення камер відеоспостереження та сигналізації може допомогти злочинцям оперативно виявляти та реагувати на будь-які спроби проведення слідчих дій або операцій правоохоронців. Спілкування за допомогою інтернет-месенджерів та зміна місця проживання можуть ускладнити виявлення та відстеження злочинців правоохоронними органами.

Користування декількома транспортними засобами та заміна SIM-карток можуть унеможливити точне визначення місцезнаходження та маршрутів переміщення підозрюваних. Для протидії таким діям важливо посилити контроль та виявлення випадків корупції та злочинних дій у власних рядах правоохоронців, вдосконалити систему контролю за доступом до конфіденційної інформації та забезпечити надійний захист від кібератак та перехоплення переписки. Також важливо вдосконалити законодавство та правові механізми для ефективного протидії таким злочинам та забезпечення відповідної кримінальної відповідальності для винних осіб.

Тому особливу роль відведено в розслідуванні цієї категорії злочинів негласним слідчим (розшуковим) діям, які проводяться виключно у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів. Для виявлення і фіксації дійсних намірів особи на вчинення кримінальних правопорушень за рішенням прокурора здійснюється контроль за вчиненням злочину. До проведення вказаної НСРД на підставі конфіденційного співробітництва можуть залучатись особи [10].

Контроль за вчиненням злочину шляхом проведення негласних слідчих (розшукових) дій (НСРД) є важливим інструментом для виявлення та фіксації кримінальних правопорушень. Цей процес дозволяє правоохоронним органам здійснювати дії, що важко або неможливо провести публічно, з метою зібрати докази, зловити злочинців та запобігти вчиненню злочинів.

Проведення негласних слідчих дій може бути здійснене на підставі рішення прокурора і за участю конфіденційних джерел або осіб, які мають інформацію про можливі кримінальні дії. Це можуть бути співробітники правоохоронних органів, особи зі свідченнями або інші особи, які можуть надати корисну інформацію. Негласні слідчі дії можуть включати в себе різноманітні заходи, такі як проведення таємних спостережень, перехоплення комунікацій, використання підмінних осіб або технічних засобів для збору інформації тощо. Ці заходи дозволяють отримати докази про вчинення злочину та ідентифікувати осіб, які займаються кримінальною діяльністю. Важливою частиною проведення негласних слідчих дій є забезпечення захисту конфіденційності джерел інформації та уникнення розголошення їхньої особистої інформації. Такий контроль за вчиненням злочину сприяє попередженню та припиненню злочинів, а також забезпечує ефективне розслідування кримінальних правопорушень.

Крім цього, в комплексі проведення вказаної виду НСРД на підставі ухвали слідчого судді апеляційного суду проводяться інші слідчі (розшукові) дії такі як: аудіо-, відеоконтроль особи, спостереження за особою, спостереження за річчю,

зняття інформації з електронних комунікаційних мереж та інші [5].

Після надання слідчим суддею дозволу на проведення НСРД, відповідні ухвали разом із письмовим дорученням скеровуються начальнику оперативного підрозділу. При цьому в дорученні не вказується конкретний співробітник оперативного підрозділу, якому доручено виконання ухвал. Питання щодо того, хто саме із числа співробітників оперативного підрозділу виконуватиме ухвали про надання дозволу на проведення НСРД відноситься до виключної компетенції начальника оперативного підрозділу, якому скеровано письмове доручення [11].

У випадку якщо особа, щодо якої необхідно провести НСРД, користується додатковими процесуальними гарантіями, сторона обвинувачення має неухильно дотримуватись визначеної законом процедури щоб забезпечити допустимість зібраних доказів під час їх дослідження в судовому порядку.

Разом із цим для дотримання конспірації прокурору із відповідним клопотанням необхідно звернутись до слідчого судді відповідного апеляційного суду, найбільш територіально наближеного до апеляційного суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування (абз. 2 ч. 2 ст. 247 КПК України).

Отже, негласні слідчі (розшукові) дії часто передують проведенню слідчих (розшукових) дій. Прикладом успішної комбінації стало проведення обшуку Генеральною прокуратурою в приміщенні Полтавської обласної податкової служби у зв'язку з підозрою про співробітництво податківців з «конвертаційним центром». У Дніпрі правоохоронці виявили організаторів «конвертаційного центру», а також підприємства, які користувались його послугами і через які відмивались мільйонні кошти. Під час санкціонованих обшуків в офісах «конвертаційного центру» поліцейські вилучили печатки фіктивних суб'єктів господарської діяльності, комп'ютерну техніку, а також документацію чорнової бухгалтерії та господарської діяльності [12].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вищевикладене, можемо зробити висновки про те, що особливості проведення слідчих (розшукових) дій полягають у забезпеченні конфіденційності та захисті прав осіб, які перебувають у зоні контролю, а також у збереженні цілісності та достовірності зібраної інформації. Такий підхід дозволяє ефективно використовувати негласні методи

в розслідуванні кримінальних справ, забезпечуючи одночасно додержання принципів правової держави та збереження довіри громадськості до правоохоронних органів. Організація негласних слідчих дій на підприємствах металургійної промисловості вимагає ретельного планування, забезпечення безпеки для оперативників, використання технічних засобів та дотримання правових норм. Ці заходи спрямовані на ефективне розслідування злочинних випадків і виявлення порушників. Автором вище викладено аналіз особливостей організації та планування негласних слідчих дій на підприємствах металургійної промисловості, зокрема у випадках, коли злочинні дії вчиняються службовими особами.

Перспективи подальших досліджень можуть полягати в розвитку та використанні новітніх технологій, методів і підходів для ефективного здійснення розслідування злочинів. Ось деякі можливі напрями наукової новизни в цій області:

1. Використання штучного інтелекту (ШІ) та аналітики даних: розробка алгоритмів та систем ШІ для автоматизованого аналізу великих обсягів даних, зібраних під час проведення СРД. Це може включати в себе аналіз текстової інформації, відео- та аудіозаписів, що допоможе виявити закономірності та зв'язки між різними елементами розслідування.

2. Використання розподілених систем та хмарних технологій: розвиток систем для безпечного обміну та зберігання інформації, що зібрана під час СРД. Це може включати в себе створення розподілених баз даних та інтеграцію з хмарними сервісами для забезпечення доступу до інформації з будь-якої точки земної кулі.

3. Використання дронів та високоточних супутникових зображень: впровадження систем аеріального спостереження за об'єктами, пов'язаними з розслідуванням, що дозволить отримати високоякісні зображення та відео для аналізу та виявлення можливих слідів злочинів.

4. Розробка спеціалізованих програмних засобів: створення програмного забезпечення для автоматизації певних етапів СРД, таких як аналіз великих обсягів даних, організація доказової бази, інтеграція з різними джерелами інформації тощо.

5. Використання квантових технологій: дослідження можливостей використання квантових обчислень для шифрування та обробки інформації під час проведення НСРД, що забезпечить високий рівень захисту конфіденційності даних.

Література

1. Висновок Консультативної ради європейських прокурорів (КРЕП) № 17 (2022) щодо ролі прокурорів в охороні навколишнього середовища, пункт 36. Страсбург, 4 жовтня 2022 р. URL: <https://rm.coe.int/ccpe-opinion-no-17-2022-ua/1680aa298e> (дата звернення: 01.05.2024).
2. United Nations Environment Programme (2022). *The Environmental Impact of the Conflict in Ukraine: a Preliminary Review*. URL: <https://wedocs.unep.org/20.500.11822/40746> (дата звернення: 01.05.2024).
3. Справа № 1-231/11. Вирок від 08 лютого 2012 р.м. Коломия, Коломийський міськрайонний суд Івано-Франківської області. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/21288493> (дата звернення: 01.05.2024).
4. Користін О.Є., Чернявський С.С. Протидія відмиванню коштів в Україні. Правові та організаційні засади правоохоронної діяльності: навч. посіб. / за ред. О.М. Джужі. Київ, 2009. 272 с.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 01.05.2024).
6. Обшук у Ляшка: у ГПУ пояснили, що відбулося. *24 канал: вебсайт*. 2016. URL: https://24tv.ua/obshuk_u_lyashka_u_gpu_poyasnili_shho_vidbulosya_n697911 (дата звернення: 01.05.2024).
7. Солдатенко О. Проблемні питання та перспективи вдосконалення правового регулювання процедури проведення обшуку як слідчої (розшукової) дії. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2. С. 294–302.
8. Хань О.О. Теоретичні основи планування та програмування провадження слідчих (розшукових) дій: монографія; за заг. ред. В.А. Журавля. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 198 с.
9. Чаплинський К.О. Тактика проведення окремих слідчих дій : монографія. Дніпропетровськ : РВВ ДДУВС, 2006. 308 с.
10. Постанова ВС від 14.12.2022 у справі № 754/10882/17 (провадження № 51-1223км22). *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107938586> (дата звернення: 01.05.2024).
11. Постанова ВС від 07.12.2022 у справі № 385/619/16 (провадження № 51-2496км21). *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107834205> (дата звернення: 01.05.2024).
12. У Дніпрі виявили конвертаційний центр, що «вивів у тінь» понад 90 млн. грн. URL: http://zik.ua/news/2016/06/26/u_dnipri_vyavyly_konvertat (дата звернення: 01.05.2024).
13. Пчеліна О.В. Особливості предмета доказування у кримінальних справах про економічні злочини. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2009. № 4. С. 137–145.
14. Дементьев М.В. Принципи оцінки доказів у кримінальному провадженні. *Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування: тези доп. всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 28 лист. 2019 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2019. С. 214–216.
15. Вапнярчук В.В. Щодо особливостей окремих способів збирання доказів у кримінальному провадженні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. № 70. С. 405–410.
16. Чучман О.І. Особливості оцінки достовірності доказів та її вплив на ухвалення процесуальних рішень слідчим суддею. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2022. № 55. С. 82–85.

References

1. Vysnovok Konsultatyvnoi rady yevropeyskykh prokuroriv (KRIeP) № 17 (2022) shchodo roli prokuroriv v ochoroni navkolyshnoho seredovyshcha, punkt 36. Strasburh, 4 zhovtnia 2022 r. URL: <https://rm.coe.int/ccpe-opinion-no-17-2022-ua/1680aa298e> [in Ukrainian].
2. United Nations Environment Programme (2022). *The Environmental Impact of the Conflict in Ukraine: a Preliminary Review*. URL: <https://wedocs.unep.org/20.500.11822/40746>.
3. Sprava № 1-231/11. Vyrok vid 08 liutoho 2012 r.m. Kolomyia, Kolomyyskiy miskraionnyi sud Ivano-Frankivskoi oblasti. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/21288493> [in Ukrainian].
4. Korystin O. Ye., Cherniavskiy S. S. Protydiia vidmyvanni koshtiv v Ukraini. Pravovi ta orhanizatsiini zasady pravookhoronnoi diialnosti: navch. posib. / za red. O. M. Dzhuzhi. Kyiv, 2009. 272 s. [in Ukrainian].
5. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. St. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> [in Ukrainian].
6. Obshuk u Liashka: u HPU poiasnyly, shcho vidbulosia. *24 kanal: vebseit*. 2016. URL: https://24tv.ua/obshuk_u_lyashka_u_gpu_poyasnili_shho_vidbulosya_n697911 [in Ukrainian].
7. Soldatenko O. Problemni pytannia ta perspektyvy vdoskonalennia pravovoho rehuliuвання protsedury provedennia obshuku yak slidchoi (rozshukovoi) dii. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. 2023. № 2. S. 294–302 [in Ukrainian].

8. Khan O.O. Teoretychni osnovy planuvannia ta prohramuvannia provadzhennia slidechykh (rozshukovykh) dii: monohrafiia; za zah. red. V.A. Zhuravlia. Odesa: Vydavnychiy dim "Helvetyka", 2021. 198 s. [in Ukrainian].
9. Chaplynskyi K.O. Taktyka provedennia okremykh slidechykh dii: monohrafiia. Dnipropetrovsk: RVV DDUVS, 2006. 308 s. [in Ukrainian].
10. Postanova VS vid 14.12.2022 u spravi № 754/10882/17 (provadzhennia № 51-1223km22). *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/107938586> [in Ukrainian].
11. Postanova VS vid 07.12.2022 u spravi № 385/619/16 (provadzhennia № 51-2496km21). *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/107834205> [in Ukrainian].
12. U Dnipri vyivavly konvertatsiinyi tsentr, sheho «vyviv u tin» ponad 90 mln hrn. URL: http://zik.ua/news/2016/06/26/u_dnipri_vyivavly_konvertat [in Ukrainian].
13. Pchelina O.V. Osoblyvosti predmeta dokazuvannia u kryminalnykh spravakh pro ekonomichni zlochyyny. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. 2009. № 4. S. 137–145 [in Ukrainian].
14. Dementiev M.V. Pryntsypy otsinky dokaziv u kryminalnomu provadzhenni. Protsesualne ta tekhniko-kryminalistychno zabezpechennia dosudovoho rozsliduvannia: tezy dop. vseukr. nauk.-prakt. konf. (m. Kharkiv, 28 lyst. 2019 r.). MVS Ukrainy, Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav. Kharkiv, 2019. S. 214–216 [in Ukrainian].
15. Vapniarchuk V.V. Shchodo osoblyvosti okremykh sposobiv zbyrannia dokaziv u kryminalnomu provadzhenni. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. 2022. № 70. S. 405–410 [in Ukrainian].
16. Chuchman O.I. Osoblyvosti otsinky dostovirnosti dokaziv ta yii vplyv na ukhvalennia protsesualnykh rishen slidchym suddeiu. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiia*. 2022. № 55. S. 82–85 [in Ukrainian].